

Generální stávk, 27. listopadu 1989. ■ Foto: Milan Mráz

Poděkování autora patří především: Janě Černé, Romanu Helclovi, Josefu Christelovi, Vladimíru Juračkovi, Janu Korábovi, Pavlu Lukešovi, Bedřichu Novákovi, Miroslavu Raindlovi, Jakubu Tesařovi, Josefu Úlehlovi a last but not least Ivě, Nele a Hynkovi Nebeským.

Jiří J. K. Nebeský
LISTOPAD 89 V HRANICÍCH

Foto: Vladimír Bittner, Roman Kubíček, Milan Mráz, Martin Třískala

Vydalo nakladatelství Tichý typ ■ www.tichy-tyt.cz

Listopad 2009 ■ náklad: 500 ks

Jazyková korektura: Zuzana Jurková ■ Tisk EPAVA Olomouc, a.s.

Vydání publikace umožnil grant Města Hranic

ISBN: 978-80-903768-2-3

Občanské fórum bylo vládou uznáno za rovnoprávného partnera při vedení celospolečenského dialogu.

POZOR!

Odstraňování plakátů a prohlášení Občanského fóra je sabotáží tohoto dialogu.

Listopad 89

Jiří J. K. Nebeský *v Hranicích*

Nejdůležitější události Listopadu 89 v Praze

- 17. listopadu 1989 – rozeznání studentské demonstrace na Národní třídě
- 18. listopadu 1989 – studenti a herci pražských divadel zahájili týdenní okupační stávkou, velký podíl na vzniku stávkového hnutí měla později demontovaná zpráva, že při páteční demonstraci byl ubit jeden ze studentů
- 19. listopadu 1989 – v Činoherním klubu založeno Občanské fórum
- 24. listopadu 1989 – vedení KSČ rozhodlo nepoužít ozbrojené síly, předsednictvo ÚV KSČ rezignovalo
- 26. listopadu 1989 – začaly rozhovory premiéra L. Adamce se zástupci OF
- 27. listopadu 1989 – generální stávk
- 29. listopadu 1989 – parlament zrušil ústavní článek o vedoucí úloze KSČ
- 3. prosince 1989 – veřejnosti se představila rekonstruovaná federální vláda Ladislava Adamce („vláda 15 : 5“)
- 6. prosince 1989 – OF se shodlo na prezidentské kandidatuře V. Havla
- 7. prosince 1989 – odstoupila federální vláda Ladislava Adamce
- 10. prosince 1989 – prezident Gustav Husák jmenoval vládu Mariána Čalvy („vláda národního porozumění“) a abdikoval na svůj úřad
- 29. prosince 1989 – prezidentem ČSSR zvolen Václav Havel
- 30. ledna 1990 – hlavní vlna kooptací do Federálního shromáždění

Nejdůležitější události Listopadu 89 v Hranicích

- 22. listopadu 1989 – první hranická demonstrace, založení místního OF
- 27. listopadu 1989 – generální stávk se shromážděním na náměstí
- 30. listopadu 1989 – první diskuzní fórum v kině Svět
- 11. prosince 1989 – výzva k odstoupení předsedy a tajemníka MNV Hranice
- 12. prosince 1989 – plénum MNV nepřijalo rezignaci rady MNV
- 20. prosince 1989 – plénum MNV přijalo rezignaci předsedy, tajemníka a části rady MNV
- 27. prosince 1989 – politické strany a OF se dohodly na složení rady MNV
- 5. ledna 1990 – nulté číslo týdeníku Občanského fóra v Hranicích (Přehled)
- 12. ledna 1990 – doplňovací volby na tři uprázdněná místa poslanců MNV
- 17. ledna 1990 – plénum MNV zvolilo novou radu MNV
- 28. února 1990 – kooptace 27 nových poslanců MNV, volba nového místopředsedy MNV

← Zaměstnanci Sigmey Hranice směřují na shromáždění u příležitosti generální stávk, 27. listopadu 1989. ■ Foto: Martin Třískala

HRANICKÁ HISTORICKÁ KNIHOVNA
www.historie.hranet.cz

KDYSI A NEDÁVNO
texty o dějinách Hranicka

Shromáždění v době generální stávky, 27. listopadu 1989. ■ Foto: Roman Kubíček

ÚVOD Surové rozehnutí demonstrace, k níž došlo v pátek 17. listopadu 1989 na Národní třídě, odstartovalo pád socialistického totalitního režimu v tehdejší Československu. Vývoj ve větších i menších městech v hlavních obrysech kopíroval postup událostí, k nimž docházelo v Praze, vždyť také legitimita místních Občanských fór vyplývala z legitimacy pražského OF. V detailech byl však místní vývoj pokaždé jiný. ■ Tento text má být stručným ohlédnutím za prvním rokem společenské proměny v Hranicích. Příběh začíná listopadem 1989 a končí o rok později svobodnými komunálními volbami, prvními po čtyřech desetiletích manifestačních voleb, které nabízely jedinou volební kandidátku.

ATMOSFÉRA DOBY V polovině 80. let začalo v české společnosti odeznívat trauma roku 1968 a také díky politickým změnám v Sovětském svazu, jehož satelitním státem Československá socialistická republika byla, narůstal kritický pohled občanů na existující společenský režim. Lidé stále více vnímali ekonomické zaostávání státu za tzv. západními zeměmi, kde socialistické hospodářství neexistovalo, a ještě více se cítili ohroženi ekologickými problémy, které se dotýkaly přímo jejich zdraví a které měly rovněž své společenské příčiny. ■ V Hranicích bylo největší hrozbou znečištění řeky Bečvy továrnou na výrobu televizních obrazovek v Rožnově pod Radhoštěm. Znatelné bylo také znečištění ovzduší, které přinášela na prv-

Manifestace
u příležitosti
Svátku práce
(1. květen)
asi v roce 1982
na Gottwaldově
náměstí
v Hranicích.

Foto:
Vladimír Bittner

ním místě hranická cementárna (její modernizace začala roku 1987).

■ Pro dokreslení tehdejší atmosféry citujme z jednoho typického vystoupení na schůzi Základní organizace KSČ Hranice-Drahotuše z 11. ledna 1988: „Problém plnění plánu v Severomoravských cihelnách trvá již delší dobu. Proč byla snaha rušit staré provozovny? Jako bývalá členka výboru uvádím, že výbor upozorňoval na tyto nedostatky, což nikdo nebral v úvahu. Jako př. uvádím: nové jeřáby leží venku a čekají na šrotaci. Když jsou takové nepořádky, jak to mladým vysvětlovat? Pak se divíme, že nemají zájem o vstup do strany.“

NA NÁRODNÍ TŘÍDĚ Informace o brutálním zásahu pořádkových jednotek proti studentské demonstraci se vzhledem k existující cenzuře šířila pomalu. „17. listopad byl pátek. Na Cementáři byla diskotéka. Víkend proběhl klidně. Osobně jsem o ničem netušil, i když v sobotu na undergroundovém festivalu někde u Tovačova někdo přečetl petici proti výstavbě spalovny u Ostravy a pak ještě jako poznámku zmínil, že nesouhlasí s brutálním zákrokem proti demonstrantům v Praze. Po zkušenostech s Palachovým týdnem, Několika větami apod. tomu nikdo nevěnoval velkou pozornost, jelikož se mělo zato, že se jednalo o jednu z dalších demonstrací či akcí zaměřených proti režimu. ■ Až v neděli u babičky jsem se dozvěděl, že se v Praze dělo něco významného, ale v podstatě nic, než že šlo opět o řádění protisocialistických živlů, což byla v té době již standardní věc, i když bylo jasné, že jde

První demonstrace na náměstí se odehrávaly večer za padání sněhových vloček, nejdříve bylo centrum shromáždění umístěno u kašny, později u kostela.

■
Foto:
Milan Mráz

o víc, protože v televizi byla nějaká uklidňující vystoupení vysokých komunistů, a kdy se demontovaly zprávy, že byl někdo zabit. Ještě v pondělí 20. listopadu se v Hranicích nic nedělo.“ Tak alespoň popisuje první dny tzv. Sametové revoluce Jakub Tesař, jeden z tehdejších studentů hranického gymnázia.

DEMONSTRACE NA NÁMĚSTÍ V Olomouci se první shromáždění konalo v pondělí 20. listopadu, o den později následoval Přerov a ve **středu 22. listopadu** také Hranice. Na Gottwaldově (dnes Masarykově) náměstí se sešlo několik desítek převážně mladých lidí, za iniciátory akce jsou považováni „dva mladí antikomunisté“ Jiří Novotný a Jiří Žiak. Tento den bylo založeno Občanské fórum v Hranicích. O den později – **čtvrtek 23. listopadu** – se sešlo už asi čtyři sta osob, shromáždění začalo (17.00 h) a skončilo (18.45 h) československou státní hymnou, četla se prohlášení studentů vysokých škol, dopis kardinála Tomáška a provolání tří set zaměstnanců podniku Sigma Hranice. Skandovala se hesla *Hranice, vzbudte se!* a *Svobodné Vánoce!* Organizace se ujali Lumír Fojtík, Vlastimil Helcl, Vladimír Hudec, Jan Koráb a další. V **pátek 24. listopadu** už se na náměstí shromáždilo asi tisíc osob. Promítal se videozáznam z rozeznání páteční pražské demonstrace, ozývala se také odvážnější hesla: *Odstoupit!*, *Masaryk!*, *Svoboda!* a další. Mýtky svolávané Občanským fórem se konaly i v následujících dnech, demonstranti se nechávali inspirovat

→ Dvě klíčové postavy hranického Občanského fóra – Vlastimil Helcl (vlevo) a Vladimír Hudec (vpravo). Trikolóry na kabátech a bundách manifestovaly podporu „revoluce“. Rečnické pódium na prvních demonstracích v Hranicích tvořilo nesourodé seskupení stolků, teprve pro generální stávku vyrobili studenti hranické lesnické školy skutečné pódium – připomínalo myslivecký posed. ■ Foto: Martin Trískala

záběry z pražských demonstrací, které už přenášela Československá televize, takže jeden z účastníků si tehdy poznamenal: „Byl jsem na demonstraci, ale asi po čtvrt hodině jsem odešel. Ten dav lidí se totiž nechal inspirovat televizí a skanduje tak nadšenecky jako v Praze.“ Veřejná shromáždění vyvrcholila v **pondělí 27. listopadu** generální stávkou, jíž se v Hranicích zúčastnilo několik tisíc lidí. Na vlnu veřejných demonstrací navázala jednání OF s politickými stranami sdruženými v Národní frontě a se zástupci Městského národního výboru.

OBČANSKÉ FÓRUM Místní Občanská fóra se ustavovala po pražském vzoru, nikoli však jako pobočky strukturované organizace, vznikala přirozenou krystalizací dosud neorganizovaných lokálních elementů, které se vymezovaly vůči socialistickému režimu. V Hranicích neexistovala osobnost, kterou bychom mohli jednoznačně přiřadit k disentu – nežil zde žádný signatář Charty 77 ani nikdo, kdo by byl pro své opoziční názory socialistickým režimem v 70. či 80. letech vězněný. Klíčovou postavou hranického OF se stal Vlastimil Helcl, signatář petice Několik vět, který díky svým kontaktům s pražským disentem (Sergej Machonin) i českou emigrací v Norsku (Radek Doupovec) dokázal zajistit potřebné informační toky mezi Prahou a Hranicemi, ale také přísun exilové literatury a rozmnožovací techniky. Helcl spolu s Vladimírem Hudcem a Janem Korábem tvořili první trojici mluvčích hranického OF. Mezi dalšími aktivisty OF bývají nejčastěji jmenováni Václav Čáp, Lumír Fojtík, Libuše Hrabová, Josef Christel, Bohumil Kmak, Pavel Krejčířík, Pavel Lukeš, Petr Milas, Dagmar Močičková, František Močička, Jiří Necid ml., Bedřich Novák, Jiří Novotný, Drahomíra Škapová, Martina Škapová, Ivo Škrobánek, Jiří Tomečka, Jaromíra Vlasáková, Eduard Vykoupil, Jiří Žiak ad. ■ V prvních dnech se scházeli v Zámecké pivnici (dnes Zámecký hotel) a v restauraci Kufr (dnes Komerční banka), 27. listopadu jim odbory Sigmý Hranice uvolnily dvě místnosti v budově Besedy na dnešním Masarykově náměstí. Odtud pak probíhala hlavní organizační činnost, do níž se postupně zapojovali další lidé. ■ Prvním cílem Občanského fóra bylo vytvoření alternativního informačního kanálu v situaci, kdy internet neexistoval, faxy a kopírovací zařízení byly velmi vzácné a televize a noviny byly pod kontrolou státní moci

Generální stávka na náměstí, 27. listopadu 1989. ■ Foto: Roman Kubíček

6

Vedle skupiny lidí, která se v Hranicích chopila značky OF, existovala řada dalších individuálních či skupinových aktivit, jež se snažily „burcovat veřejné mínění“. Jednou z nich byla např. výloha obchodu s potravinami na tehdejšímu Revolučnímu náměstí, která se proměnila v informační nástěnku. Jiným druhem protestu byl nápis PRAVA přes výlohu kombinující oslavu VŘSR s módními oděvy na Horním podloubí. ■ Foto: Roman Kubíček

– oblíbeným heslem prvních dní bylo: „*Televize lže, jako když Rudé právo tiskne!*“. Bylo potřeba tedy šířit texty prohlášení, fotografie a videozáběry ze zásahu pořádkových sil na Národní třídě a také informovat o konání demonstrací a setkání. 8. prosince 1989 byly zahájeny tzv. spanilé jízdy po okolních vesnicích, které měly především propagovat kandidaturu vůdčí osobnosti OF Václava Havla na prezidenta ČSSR, celkem se jich uskutečnilo 55. ■ S tím, jak režim rychle ztrácel kontrolu nad médii a zpravodajství stále víc rezonovalo s hlasem Občanského fóra, začala se místní OF měnit z šířitele informací vznikajících v Praze v lokální nositele změny.

CELOSTÁTNĚ Občanské fórum na celostátní úrovni bylo dědicem nezávislých občanských aktivit z 80. let, které se soustředily na vyžívání režimu k dialogu. V první fázi tedy OF mělo fungovat jako katalyzátor, který soustředí všechny nekomunistické síly, ať již oficiálně fungující (Československá strana socialistická, Československá strana lidová), nebo donedávna pronásledované či nově vznikající. Režim na jednání přistoupil 26. listopadu 1989. OF se však rychle proměňovalo ve svébytnou, ovšem politicky neprofilovanou sílu, od níž lidé očekávali převzetí moci. Zástupci OF se 10. prosince stávají členy federální vlády a Václav Havel je 29. prosince 1989 zvolen prezidentem. Podobné přebírání moci nutně čekalo na místní OF.

ÚSKALÍ ZPĚTNÝCH POHLEDŮ Ze zpětného pohledu se nám může zdát, že po prvních deseti dnech bylo vše rozhodnuto a další změny mohly být rychlejší. Účastníci ale tehdejší události prožívali jako překotně rychlé, a i když převažoval optimismus, nechybělo ani mnoho strachu, že do vývoje zasáhne „ozbrojená pěst dělnické třídy“ (Lidové milice), všudypřítomné „staré struktury“, armáda či Státní bezpečnost. Vždyť teprve 10. prosince byla jmenována tzv. vláda národního porozumění s účastí OF. K situaci tedy patřila také vyjednání zástupců hranického OF s místní vojenskou posádkou i policií (tehdy Veřejnou bezpečností). ■ Přes desetiletí indoktrinace komunistickou ideologií sice větší část společnosti s režimem zcela nesouzněla, ale zároveň neměla jasnou představu, čím by jej bylo možné nahradit. Západní státy byly vnímány pozitivně především díky vyšší životní úrovni, zatímco tamní demokratické ideologie považovali Češi a Slováci většinou za opačný extrém své vlastní totalitní společnosti. Běžným klišé tehdejšího uvažování bylo „*socialistická i kapitalistická média lžou, pravda je někde uprostřed*“. Tento pohled se měnil velmi zvolna. ■ Jiným prvkem dobové atmosféry, který je dnes obtížné plně vnímat, je bezprecedentní euforie z otevírající se svobody, která vyvolávala spontánní dary i finanční sbírky

KSČ byla vývojem situace zatlačena do defenzivy, ale nepropadla rezignaci. Fotografie skoro plného sálu hranické Sokolovny pocházejí buď z mítinku KSČ, který se uskutečnil 29. listopadu 1989, nebo z městské stranické konference, jež proběhla 5. prosince 1989. ■ Foto: Milan Mráz

na pomoc Občanskému fóru, stejně jako nepopsatelný kolektivní zážitek z převratné změny.

8

HRANICKÁ KSČ Na počátku listopadu 1989 žilo v Hranicích na dva tisíce členů KSČ. Tak, jako na mítinku pražského OF 27. listopadu mohl promluvit premiér Ladislav Adamec, na jedné z hranických demonstrací vystoupil kromě představitelů hranického Městského národního výboru také předseda Městského výboru KSČ Václav Dohnal. Podle očitého svědka „byl zřejmě pod vlivem alkoholu a prohlášoval: *já jsem nikomu nic neudělal, těmahle rukama jsem odpracoval třicet brigádnických hodin na koupališti*“. Vzápětí jej Městská organizace KSČ z místa předsedy odvolala. Přestože místní KSČ byla v defenzivě, paralyzovaná houfným rušením svých základních organizací i množstvím těch, kteří „vraceli stranické legitimace“, či přecházeli do nového uskupení s názvem Demokratické fórum komunistů, nikdy se strukturálně nerozpadla a po transformaci v Komunistickou stranu Čech a Moravy (KSČM) na podzim 1990 se stala stabilní součástí hranické politické scény s velmi dobrými volebními výsledky.

STRUKTURA SAMOSPRÁVY V čele socialistické místní samosprávy (tzv. lidosprávy) stál Městský národní výbor, tvořený kromě úřednického aparátu sto deseti volenými poslanci (tzv. plénium), kteří

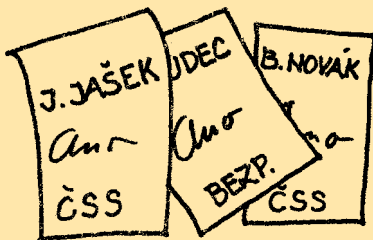
Vedení Městského národního výboru v Hranicích v roce 1989 – zleva: místopředsedové Zdeněk Mayer a Jiřina Kameníčková, předseda Josef Libich a tajemník Vojtěch Čoček. ■ Fota z roku 1988

ze svého středu volili patnáctičlennou radu MNV, jejíž čtyři členové (předseda, tajemník a dva místopředsedové) vykonávali své funkce jako zaměstnání. Na činnost pléna MNV navazovala práce třiceti občanských výborů, v nichž se angažovaly další čtyři stovky občanů místních částí Hranic (Hranice, Lhotka, Velká, Drahotuše, Rybáře, Valšovice, Slavíč, Středolesí, Uhřínov, Olšovec s Boňkovem a Teplice nad Bečvou). Dosud byl např. předseda MNV volen a odvoláván na základě rozhodnutí Okresního výboru KSČ, člen rady pak podléhal rozhodnutí Městského výboru KSČ, který také dopředu schvaloval např. materiály pro jednání pléna MNV. Toto stranické řízení náhle zmizelo a místní samospráva tím nabyla na důležitosti. V roce 1989 byla u moci garnitura zvolená v červnu 1986 – 63 ze 110 poslanců bylo členy KSČ, ovšem na úrovni rady MNV už to bylo 14 z 15 členů. Předsedou MNV byl Ing. Josef Libich, tajemníkem JUDr. Vojtěch Čoček, místopředsedy Jiřina Kameníčková a Zdeněk Mayer.

VÝZVA K REZIGNACI 11. prosince 1989 proběhla porada „zástupců OF, podniků a organizací“, která formulovala výzvu k odstoupení předsedy a tajemníka MNV jako místních reprezentantů starého režimu: „V nejvyšších státních a stranických orgánech rezignovala na své funkce v posledních dnech řada činitelů, aby se nestala brzdou konzolidace demokratické společnosti. OF uznává nutnost odchodu mnoha funkcionářů, kteří se vinou dosavadního mocenského systému podíleli na deformaci společenského života v naší zemi. Apelujeme proto na Váš rozum a svědomí, abyste zvážili vhodnost svého setrvání ve funkci předsedy a tajemníka MNV.“ ■ Oba skutečně na své funkce

Ilustrace u pozvánky
k doplňovacím volbám
ve třech hranických okrscích,
které se uskutečnily
12. ledna 1990.

■
Přehled, č. 1, 13. ledna 1990

rezignovali a s nimi se rozhodla odstoupit celá rada MNV. Na plé-
nárním zasedání, které se konalo 12. prosince v hranické Sokolovně
však bylo přítomno jen 76 ze 110 poslanců a z nich jen 53 hlasovalo
pro schválení rezignace. Rezignace tedy nebyla přijata. ■ Podobně
neúspěšně pro „síly změny“ dopadlo obsazování uvolněného místa
předsedy Městského výboru Národní fronty. S podporou OF, ČSS
a ČSL se o ně ucházel Bohuslav Hons, ale výbor dvoutřetinovou vět-
šinou zvolil kandidátku, kterou nominoval ještě zcela socialistický
MNV. Význam Národní fronty však rychle upadal a 7. února 1990
celostátně ukončila svou existenci.

10

ZMĚNA Plénum MNV se 20. prosince sešlo znovu. Avšak ani teh-
dy ještě jednání „všech politických stran, které jsou ve městě, a OF“
nedospěla k přijatelné dohodě. Aby však proběhly alespoň nějaké
změny, byla tentokrát přijata rezignace předsedy a tajemníka a ně-
kolika členů rady MNV. Mezi vánočními svátky, 27. prosince, bylo
konečně dosaženo dohody, podle níž byly na 12. ledna 1990 vyhláše-
ny doplňovací volby ve třech volebních okrscích, které se uprázdnily
rezignací poslanců. Na jejich místa byly zvoleni tři zástupci OF – Jiří
Jašek, Bedřich Novák (oba zároveň členové Československé strany
socialistické) a Vladimír Hudec. 17. ledna plénum MNV zvolilo novou
radu, jejímiž členy bylo 6 členů KSČ a 9 členů jiných stran či bezpar-
tijních. Předsedou byl zvolen Jiří Jašek, tajemníkem se stal Vladimír
Hudec, místopředsednické funkce zůstaly Zdeňku Mayerovi a Jiřině
Kameníčkové. OF získalo tedy svůj oficiální podíl na správě města
přesně dva měsíce po 17. listopadu.

KOOPTACE Následně proběhla vlna tzv. kooptací, v nichž mohly
strany podle zákona odvolat své poslance a na jejich místa jmeno-
vat nové. V Hranicích bylo dohodnuto, že KSČ zůstane 35–40 %
mandátů, ostatní strany a OF ani neměly dost vlastních zájemců
o tyto funkce. Jen málo zakladatelů OF bylo ochotno k trvalejšímu
politickému angažmá a prostor vyplnila tzv. druhá vlna OF, tedy

Zástupci Občanského fóra ve vedení Městského národního výboru Hranice v roce 1990 – zleva: předseda Jiří Jašek, tajemník Vladimír Hudec a místopředseda Vladimír Juračka. ■ Fota z roku 1990

lidé, kteří přicházeli do OF až na přelomu roku 1989 a 1990. Za OF bylo kooptováno 14 poslanců (celkem jich bylo 27). Po odchodu místopředsedkyně Kameníčkové do důchodu byl na její místo 28. února 1990 zvolen Vladimír Juračka, kooptovaný do pléna MNV na návrh OF Spotřebního družstva Jednota a Koordinačního centra OF. Tak se ustavila definitivní podoba pléna a rady MNV, která v prakticky stejné podobě působila do listopadových obecních voleb v roce 1990.

NAPŘÍKLAD SIGMA Sigma Hranice byla se dvěma a půl tisíci zaměstnanci největším hranickým podnikem. Občanské fórum zde vzniklo v den generální stávkou 27. listopadu, o dva dny později se přejmenovalo na Podnikové fórum a jako hlavní cíl si vytklo uspořádání svobodných voleb do místní odborové organizace, prosazovalo také zrušení závodních Lidových milicí, zrušení základních organizací KSČ na pracovištích atd. Tajné volby do odborové organizace se uskutečnily 18.–19. prosince 1989, předsedou byl zvolen Josef Úlehla. Pociťovaná potřeba dosáhnout viditelných personálních změn vedla k „vyslovení nedůvěry“ dosavadnímu řediteli podniku na celopodnikovém shromáždění, což mělo za následek jeho odvolání. Je zajímavé, že média o odvolání informovala jako o vítané změně, zatímco výsledek hlasování byl poměrně těsný a nový ředitel ve své funkci příliš úspěšný nebyl.

SAMÁ OF Zakládání Občanských fór na pracovištích se na konci roku 1989 stalo doslova epidemií. Z dlouhé řady hranických OF jmenujme např. Občanské fórum zdravotníků při Nemocnici s poliklinikou v Hranicích, Občanské fórum studentů gymnázia, Občanské

Zaměstnanci Sigmy Hranice směřují Jiráskovou ulicí na shromáždění u příležitosti generální stávkový, 27. listopadu 1989. ■ Foto: Martin Třískala

12

fórum pracovníků kultury města Hranic, Občanské fórum mateřských škol a jeslí ad. Situace v každém podniku či organizaci byla samozřejmě jiná. Zajímavé jsou dnes odpovědi ředitelů hranických škol na otázku, jak spolupracují s OF na škole – „U nás na škole na Nové ulici se vlastně ZO KSČ spojila s OF a dnes již téměř všichni učitelé z KSČ vystoupili. Tím se uvolnilo napětí, které tu panovalo za bývalé ředitelky a v prvních dnech po 17. 11. 1989.“ – „OF jako takové na střední průmyslové škole nemáme, protože ho na počátku začal organizovat člověk, který neměl důvěru kolektivu. Vznikla nová organizace na základě ROH. Ta se v prosinci prostřednictvím zástupců zúčastňovala jednání OF.“ ■ Původní skupina OF napojená na (volné) struktury pražského OF začala užívat označení Městský výbor OF, vzápětí pak Koordinační centrum Občanského fóra (KC OF) v Hranicích. V první fázi existovala snaha po spojení podnikových OF v jeden fungující celek s KC OF v Hranicích, např. „23. 1. 1990 se v prostorách OF Hranice uskutečnila v pořadí již druhá schůzka zástupců podnikových OF ze závodů Hranic, kde se sešlo celkem 12 mluvčích jednotlivých podnikových OF.“ Či: „Dne 11. 1. 1990 se na OF Hranice sešli mluvčí a představitelé OF z vesnic a obcí Hranicka, aby projednali otázky další činnosti a vzájemně se informovali o situaci svých OF a v obcích, v nichž působí. Na venkově je dosud značným problémem dostatečná, včasná

Logo Občanského fóra vytvořil student VŠUP Pavel Štastný a zajímavě jím předjal pozdější éru počítačových smajlíků.

a kvalitní informovanost. Místní organizace KSČ na vesnici projevují nepatrnou aktivitu (noční strhávání plakátů OF je spíše soukromou aktivitou některých členů KSČ).“ Cesty KC OF a podnikových OF se ale postupně vzdalovaly. Obecnější společenské problémy podniková OF přestávala zajímat. Mezi poslední reflektované problémy tohoto druhu patřilo připojování se k výstražné generální stávce za zabavení majetku KSČ 11. dubna 1990. Svou energii věnovala podniková OF řešení podnikových problémů, v přechodném období tak suplovala práci odborů. S ustavením nezávislých odborových organizací OF na pracovištích postupně mizí.

VÍRA V OBČANSKÉ FÓRUM Zatímco v první fázi revoluce bylo Občanské fórum symbolem odvahy, po definitivním pádu komunistické hegemonie se stalo synonymem důvěry. Důvěra, že OF je schopno vyřešit nejrůznější problémy na pracovištích i problémy celého města byla natolik intenzivní, že brzy dosahovala až komických rozměrů. Vedení OF se vůči této „víře v OF“ muselo stále častěji vymezovat: „Dne 20. 1. 1990 přinesli pracovníci nemocnice OF v Hranicích dopis, ve kterém vyslovují lékaři oddělení chirurgie nedůvěru primáři tohoto oddělení. Mluvčí OF jsou přesvědčeni, že se jedná o problém, který mohou a musí vyřešit pouze odborní pracovníci na půdě nemocnice.“ Pavel Lukeš to po letech komentoval: „KC OF fungovalo velmi záhy ne jako katalyzátor změn, ale jako brzda toho, čemu se tehdy říkalo sestřely.“ ■ Když pročítáme provolání OF vznikajících na pracovištích, zjistíme, že snad až na nečetné požadavky na výměnu „starých kádrů“ v čele podniků prakticky neobsahují nic jiného než výzvy k řešení problémů, s nimiž se lidé na pracovištích potýkali. Tyto problémy sice bylo možné s velkým zjednodušením považovat za „dědictví minulosti“, ale většinou neměly žádný politický rozměr. Jako by lidé měli pocit, že konečně mohou „poukázat na (své) problémy“. Přitom mnoho nových problémů té doby je nových jen zdánlivě, ze zápisů ze schůzí rady MNV, ale i třeba OV KSČ v Přerově vidíme, že „ti nahoře“ si jich byli velmi dobře vědomi, ale jejich řešení často přesahovalo jejich kompetence i obecné možnosti. Z tohoto jevu lze usuzovat na to, že lidé všeobecně prožívali revoluci jako nový začátek a rádi by se vším začali znovu od začátku.

KC OF A PŘEHLED Ve dvou místnostech hranické Besedy se KC OF tísnilo do 13. března 1990, kdy se přestěhovalo do prostor uvolněných Městským výborem KSČ na Školním náměstí čp. 436. V první polovině roku 1990 se aktivita OF doširoka rozlévá, takže působí dojmem celospolečenské organizace – 17. února 1990 pořádá OF v Sokolovně svůj ples, zřizuje knihovnu a čítárnu (zrušena v lednu 1991 „z důvodu neseriózního jednání některých občanů“), pořádá výstavy, v první jarní den roku 1990 zakládá „skupinu ekologie a správné výživy OF Hranice“, za vrchol těchto tendencí lze snad považovat výzvu: „*Občanské fórum po dohodě s náčelníkem Veřejné bezpečnosti vyzývá občany, aby případy, kdy se příslušníci místního oddělení VB dopustili přehmatů nebo případně zneužili svého postavení zavolali na OF v Hranicích do 14 dnů.*“ ■ Důležitou součástí činnosti hranického OF se od počátku roku 1990 stalo vydávání týdeníku Přehled, po třicetileté pauze tak byla obnovena dlouhá tradice hranických novin. Přehledem pokračovala prvotní informační role OF, původně to byl „časopis Občanského fóra v Hranicích“, od srpna 1990 „nezávislý týdeník Hranic“. Brzy začal fungovat jako městské noviny a podstatně formoval místní veřejnou diskuzi. V redakčním týmu Vlastimila Helcla patřili k dlouhodobým spolupracovníkům Tatiana Baruchová, Bohumil Honzík, Libuše Hrabová, Marie Hudcová, Jan Koráb, Jiří Krumnikl, Pavel Lukeš, Bedřich Novák, Jarmila Sýkorová a řada dalších. Projekt nekomerčních novin vydržel až do poloviny roku 1993, obnoven byl v letech 1994–1995, ovšem už ve zcela jiných podmínkách, kdy se novinového zpravodajství ujaly komerční projekty Hranické noviny a Hranický týden. Poznamenejme, že vedle Přehledu vycházela na počátku 90. let formou samizdatu také politická periodika Spektrum – časopis KSČM Hranicka a antikomunistický Perplex Jiřího Novotného.

NEREVOLUCE Celá legalistická povaha změny režimu, v níž ještě původní socialistický parlament volí prezidentem nedávno vězněného odpůrce režimu, svědčí o tom, že v politologickém smyslu se o revoluci spíše nejednalo. Je to patrné i v místních podmínkách. V kině Svět od 30. listopadu probíhaly každý týden veřejné diskuze k aktuálním problémům města, 28. ledna 1990 byl na pořadu jeden z nejpálčivějších problémů – výstavba další etapy sídliště Hromůvka. „*Od samého počátku stála proti sobě dvě zcela opačná stanoviska. Tajemník MěstNV pan Vladimír Hudec a vedoucí odboru výstavby paní Číhalová zdůrazňovali nutnost dostavby. Stanovisko sálu bylo monolitní a neměnné – nestavět. I za cenu okupační stávkový na stavebníšti. Když už se zdálo, že dialog je ohrožen, zvýšenou hladinu adrenalinu v krvi obou stran zklidnil hlas ze sálu: Jsme tu proto, abychom dali*

PREHLED

ČÍSLO 4.

VYŠLO 3. 2. 1990

JACÍ BYCHOM MĚLI BÝT!

Denně všechny sdělované prostředky působí na naše pobavené občanské sebevědomí. Drazsně nás připomínají, že se při řešení nastaralých i nově vznikajících problémů svého města, svého pracoviště musíme učit dohlouvit sami mezi sebou. Dvakrát týdně nám občanské fórum na obrazovce uvádí příklady toho, jak se díky další šikovných a obětavých lidí práce daří ke prospěchu všech.

Z OBSAHU:

- BYTY A HRANICE
- ZA CO ŘÁDY
- NORSKO

Týdeník hranického OF začal vycházet 5. ledna 1990, první čtyři čísla vyšla bez názvu, až 3. února 1990 dostal časopis svůj název. Navázal jím na tradici hranického Přehledu ze srpna 1968 a z let 1933–1941.

připomínky, nechceme hned rozhodnutí, chceme dialog, vyjádřit své názory, uvést fakta." ■ Vladimír Hudec byl jedním z vůdců hranického OF a teprve před jedenácti dny se stal tajemníkem MNV. Čekali bychom možná revoluční obrat, ztotožnění se s požadavky pobouřené veřejnosti. Vždyť ve hře byla v té chvíli prakticky jen cena stavební dokumentace, ještě se nestavělo. Ale Hudec hájí ekonomický zájem města a „řešení bytové otázky". Nakonec se výstavba na Hromůvce uskutečnila, byť původní projekt byl částečně redukován.

POMALÉ ZMĚNY Frustrace z pomalosti změn i z pozvolna nastupující obvyklé společenské letargie vyvrhla v Hranicích v srpnu 1990, když třicet nespokojených poslanců MNV požádalo o svolání mimořádného pléna, v otevřeném dopise předsedovi MNV napsali: „důvodem našeho požadavku je bohužel skutečnost, že i po sedmi měsících činnosti Vás a tajemníka MNV v Hranicích jako volených funkcionářů a představitelů města nedošlo dosud k žádným významným personálním změnám ve složení profesních pracovníků MěstNV." Oslovení funkcionáři to zdůvodňovali tím, že nechtěli narušit chod úřadu před červnovými volbami a že pravomoc odvolávat vedoucí odborů patří plénu MNV, a sami okamžitě navrhli odvolání všech vedoucích odborů. Nakonec se plénum shodlo na odvolání pouze dvou z pěti vedoucích. Další personální změny pak proběhly až v souvislosti se změnou pravomocí místní samosprávy. ■ Situaci na MNV popsal

Sousoší Vítání Rudé armády vytvořil akad. sochař Rudolf Doležal, slavnostně odhaleno bylo 5. října 1984. Mimořádné finanční prostředky (450 tisíc Kčs) uvolnilo Ministerstvo financí ČSR proto, že v Hranicích do té doby nestál žádný památník osvobození v roce 1945. ■ ↑ Foto: Josef Christel ■ ↗ → Foto: Čestmír Novotný

jeden z účastníků tehdejšího dění takto: „Na MNV pracovala spousta členů KSČ, tito lidé měli naučené zaběhnuté postupy a na nováčky (míněno trojici Hudec, Jašek a Juračka) se dívali skrz prsty, tomu ale také nahrávalo to, že se noví funkcionáři chovali v některých případech bezradně a někdy trochu jako sloni v porcelánu.“

SYMBOLY STARÉHO REŽIMU Mnoho energie bylo věnováno vypořádávání se se symboly minulosti. Otázka, která na přelomu roku 1989 a 1990 patřila k nejméně frekventovanějším, zněla: „kam zmizela Masarykova socha ze Školního náměstí?“. Stejný problém řešila řada

českých a moravských měst. Sochu vytvořenou původně pro Užhorod, instalovali Hraničané poněkud paradoxně až 9. května 1948. Odstraněna byla roku 1963, v době Pražského jara se znovu vrátila na místo, nakonec byla sňata v roce 1974 a později zničena. Na jejím místě stála od roku 1984 plastika Víťání Rudé armády. Diskuze, co s tímto symbolem pozdního socialismu, pokračovaly až do roku 1994, kdy byla socha přemístěna na Třidu Československé armády. ■ Hůře dopadly pamětní desky – deska na domě čp. 286 v Komenského ulici z roku 1948, připomínající, že zde bydlel „první dělnický prezident“ Klement Gottwald, byla někdy v lednu 1990 zbavena nápisu. ■ Deska na domě čp. 357 (dnes Zelená lékárna na Náměstí 8. května) z roku 1976, informující o tom, že tu byla roku 1921 založena hranická KSČ, byla v listopadu 1990 sejmuta a předána MěV KSČ. ■ Více však veřejné mínění zajímaly názvy ulic. Přejmenování hlavního náměstí proběhlo 28. února 1990, další ulice se změn svých názvů dočkaly až na jaře 1991.

původní název

Tř. Sovětské armády
 Leninova ulice
 Gottwaldovo náměstí
 Ulice 14. října
 Zápotockého ulice
 Fučíkova a Fierlingerova ulice
 Fierlingerova ulice (*od křižovatky s Nádražní po Sigmu II.*)
 Revoluční náměstí
 Leninská ul. a Jeremenkovo náměstí
 Zborovská (*od křižovatky s Novou směrem na Bělotín*)
 Sady Zdeňka Nejedlého
 Hakenova ulice
 Šmeralova ulice
 ulice Cementářská a Družby

nový název

Teplická ulice
 Radniční ulice
 Masarykovo náměstí
 Farní ulice
 Zámecká ulice
 Nádražní ulice
 Tovární ulice
 Pernštejnské náměstí
 Studentská ulice
 Bělotínská ulice
 Sady Čs. legií
 Tovačovského ulice
 Plynářská ulice
 Cementářské sídliště

Je zajímavé, že „očista“ názvů nebyla důsledná, často pro odpor tamních obyvatel, kteří si na socialistické názvy zvykli a nechtěli podstupovat výměnu osobních dokladů. Tak máme v Hranicích dosud Třidu generála Svobody pojmenovanou po prvním normalizačním prezidentu ČSSR (a současně profesorovi hranické vojenské akademie) či ulici Patrice Lumumby pojmenovanou po vůdci národněosvobozeneckého boje v africkém Kongu. Také Třída 1. máje, která dostala svůj název roku 1964 (do té doby Stalinova třída), si své jméno udržela.

PARLAMENTNÍ VOLBY Celé politické snažení směřovalo k parlamentním volbám, které se uskutečnily 8.–9. června 1990. Předvolební kampaň byla vypjatá, poprvé a zdaleka ne naposledy ji občanské strany vedly pod heslem „zabraňme návratu komunismu!“.

strana	Sněmovna lidu	Sněmovna národů	Česká národní rada
OF	53.59 %	46.74 %	43.93 %
HZSD–SMS	14.22 %	18.44 %	22.15 %
KSČ	13.47 %	15.08 %	13.96 %
KDU	6.97 %	7.53 %	7.23 %

V Hranicích drtivě zvítězilo OF. Nebylo to ovšem vítězství jasně profilované politické strany, ale spíše hnutí, které odkládalo nutné oddělení vznikajících názorových proudů na dobu po volbách. Hned po nich se 18. června 1990 stalo hranické OF právním subjektem, původní odpor ke slovu „strana“ byl sice stále silný („OF Hranice jako občanské politické hnutí vstupuje do politického systému města Hranice a jeho okolí, není však politickou stranou.“), ale přerod v politickou stranu už byl definitivně nastartován. Nejvyšším orgánem se stal třicetičlenný sněm (poprvé se sešel 30. května), jehož výkonným orgánem byla sedmi až devítičlenná rada, reprezentovaná vždy nejméně dvěma zástupci.

NEJDŮLEŽITĚJŠÍ TÉMATA Hraničané roku 1990 nežili jen místní politikou, k nejdůležitějším tématům kromě již zmíněné dostavby sídliště Hromůvka patřil plán z roku 1985 na vybudování sídliště v ulici Komenského, několikrát modifikovaný a nakonec zastavený. ■ Silný zájem patřil životnímu prostředí, zejm. tomu, jak moc jsou v řece Bečvě přítomny těžké kovy, a také plánům na výstavbu atomové elektrárny Blahutovice. ■ Byly otevírány první soukromé provozovny, mezi prvními byla obnovena cukrárna Slast na Horním podloubí. ■ Autobusové linky přestaly projíždět Masarykovým náměstím, což vyvolalo poměrně hlasité protesty. ■ Častým námětem článků i veřejných vystoupení byla péče o památky – probírala se demolice židovského hřbitova započatá v říjnu 1989 a vzápětí zastavená, zájmu se dočkal špatný stav Gallašova domu a 8. srpna 1990 byla v centru města vyhlášena památková zóna. ■ Byla také uzavřena smlouva o spolupráci a družbě s nizozemským městem Voorburg.

KOMUNÁLNÍ VOLBY A KONEC OF V červenci 1990 byl přijat zákon, jímž byly s účinností od listopadu 1990 nově definovány pravomoci místní samosprávy, z národních výborů se staly městské

Gottwaldovo náměstí při generální stávce, 27. listopadu 1989. Zajímavá je četná přítomnost státních vlajek i transparentů, využívaných dříve při prvomájových manifestacích – „Ať žije naše drahá vlast – Československá socialistická republika“ či „Ať žije naše mladá generace a její Socialistický svaz mládeže“. ■ Foto: Martin Třískala

úřady, v jejichž čele stanul volený starosta, plénum MNV se proměnilo v městské zastupitelstvo (nově mělo 30 členů oproti dosavadním 110) a funkce tajemníka přestala být funkcí volenou. ■ Vedle OF a trojice stran povolených za socialistického režimu (KSČM, ČSS a ČSL), které samy procházely rychlým vývojem, byla v Hranicích 7. února 1990 obnovena Československá sociální demokracie, o tři dny později se v kině Svět konala ustavující schůze Nezávislé romské iniciativy a vznikaly i další strany. ■ Do komunálních voleb, které proběhly 24. listopadu 1990, vstoupila čtyři uskupení, vedle KSČM a jen okrajově kandidujícího Politického hnutí členů zemědělských

Generální stávka, 27. listopadu 1989. ■ Foto: Milan Mráz

družstev to byla dvě uskupení vzešlá z Občanského fóra – Městský blok v čele s Jiřím Jaškem, v němž se spojily Československá strana lidová, Československá strana socialistická, Hnutí za samosprávnou demokracii – Společnost pro Moravu a Slezsko, Strana zelených a Československá strana zemědělská, a koalice Občanského fóra s Československou sociální demokracií reprezentovaná zejm. Vladimírem Juračkou. Ačkoli rozdělení původně jednotného občanského bloku bylo prezentováno tak, že „po třech společných jednáních dospěli všichni zúčastnění k závěru, že kandidátů, kterých se strany nechtějí vzdát, je víc než by se na kandidátní listinu vešlo“, hlavním motivem byla postupná diferenciacie jednotlivých proudů, která probíhala vlastně až do voleb v roce 1994.

20

strana	%	počet zastupitelů
koalice Městský blok (ČSL, ČSS, HZSD–SMS, SZ a ČSZ)	45.1	14
koalice OF a ČSSD	31.0	9
KSČM	19.3	6
Politické hnutí členů zemědělských družstev	4.6	1

Vítězný Městský blok však místo starosty neobsadil, byl jím zvolen Vladimír Juračka a Jiří Jašek se stal místostarostou (v říjnu 1991 odvolán). ■ V březnu 1991 se pak hranické Občanské fórum v souladu s celostátním vývojem rozdělilo na Občanskou demokratickou stranu a Občanské hnutí. Dne 20. března 1991 se v malém sále Besedy uskutečnil závěrečný sněm hranického OF, pro nízkou účast sice nebyl usnášeníschopný, ale přesto rozhodl o ukončení činnosti Občanského fóra Hranice.

Občanské fórum je...

OF v Hranicích je skupina lidí, kteří se ze spontánní iniciativy veřejnosti dobrovolně přihlásili k aktivní podpoře požadavků vysokoškolských studentů a OF v Praze. Bylo ustaveno dne 22. listopadu 1989 v 17.00 hod. na náměstí v Hranicích na prvním veřejném diskusním fóru. Zakládajícími členy byli: Jiří Novotný, Vlastimil Helcl, Vladimír Hudec, Lumír Fojtík, Jan Koráb, Jiří Žiak, Ing. Bronislav Hostaša.

Brzy se však OF stalo hnutím veřejně přístupným všem občanům města, kteří mají výhrady k politice současného vedení ve městě a kteří byli hluboce otřeseni brutálním zákrokem proti pokojně manifestujícím studentům 17. 11. 1989 v Praze. Práce OF v Hranicích se účastní občané města různého politického smýšlení, vysokoškolští studenti, bezpartijní, různého náboženského smýšlení i sociálního původu. Prostě jsou to občané demokraticky smýšlející. OF na základě generální manifestační stávky 27. listopadu 1989 od 12.00 do 14.00 hod. a diskusních příspěvků předešlých a následujících večerních veřejných shromáždění získává stále vzrůstající autoritu ve městě, takže můžeme dnes říct, že se stává mluvčím většiny občanů města Hranic.

Vznik i požadavky OF odpovídají vůli občanů města a je otevřeno všem složkám, organizacím, závodům, školám, kterým záleží na tom, aby naše město i okolí našlo pokojnou cestu k demokratickým svobodným volbám, k demokratickému uspořádání společnosti, bez vedoucí úlohy kterékoliv strany a k hospodářské prosperitě. V současné době jsou mluvčími OF v Hranicích Vlastimil Helcl, Vladimír Hudec, Petr Milas, Lumír Fojtík a Jan Koráb.

Bohuslav Hons

vystoupení na plenárním zasedání MNV
12. prosince 1989

Z hranického OF

V neděli 10. prosince 1989 se krátce po poledni zaplnil opět sál kina Svět v Hranicích jeho občany. Shromáždili se na pozvání OF k dialogu, který se konal pod patronací představitelů MěNV. Část otázek přítomných občanů se týkala nové výstavby Komenského ulice. Řešit její přestavbu je nutné citlivým způsobem, aby nedošlo k narušení historického jádra města.

Václav Dragoun, dlouholetý učitel střední lesnické školy v Hranicích, hovořil o současné potřebě změn ve výuce dějepisu a občanské nauky. Další otázky se týkaly parkování motorových vozidel v historickém jádru náměstí. Z ekologického hlediska bude nutné vytvořit v části města klidovou zónu, což předpokládá přemístění parkoviště na jiné místo.

Na pořad diskuse se dostala i záležitost kolem Gallašova domu a dvora. V příštím roce si připomeneme 150. výročí narození tohoto významného hranického rodáka, spisovatele a lékaře – lidumila. Objekt je v současné době v havarijním stavu.

Dalším problém, který vyvolal bouřlivou atmosféru a značnou odezvu, se týkal sochy prvního prezidenta ČSR T. G. Masaryka, umístěné na nynějším Školním náměstí. Občané požadovali, aby jeho socha byla opětovně vrácena na původní místo.

V závěru besedy hovořil mluvčí nezávislé vyšetřovací komise FS JUDr. Lubomír Fanta o stavu vyšetřování a objasnňování událostí 17. listopadu.

Roman Kubíček

Nové Přerovsko, č. 51
22. prosince 1989

Jak jsem to viděl já

Mám na mysli plenární zasedání MěstNV Hranice, které proběhlo dne 8. února 1990 v sále Sokolovny. Při diskuzních veřejných fórech OF pravidelně tato setkání uvádím a řídím a ve chvílích „volna“ mezi jednotlivými příspěvky pozoruji veřejnost v sále a sleduji její momentální reakce z pozice nestranného pozorovatele. Toto jsem se snažil činit i na výše zmíněné plenáře. Tak tedy co jsem viděl:

Poloprázdné lavice obsazené netečnými a apatickými poslanci (tuto vzácnou jednotu, zřejmě nacvičenou z minulých let, rušil pouze čínorodý hlouček tiše diskutujících poslanců z Hromůvky), zavile a nevládně se tvářící občané z Hromůvky na galerii, vyzbrojení plakáty, které po sobě neuklidili, a v neposlední řadě odhodlaně se tvářící osazenstvo předsednického stolu (všiml jsem si, že dveře únikového východu za jejich zády byly otevřené). Největší dojem však na mne udělali poslanci. Jejich výkon a hlavně účast na této plenáře jim podle mne dávají značnou šanci být odvoláni a jiným občanům být kooptováni. Doufám jen, že užitečná transfuze nových poslanců bude provedena co nejdříve. Někteří se sice omluvili, což je v pořádku, ale většina nepřítomných bez udání důvodu prostě nepřišla. Proč? – Nezájem? Nechuť? Vlastní nemohoucnost poznat důležitost projednávaného problému? Nebo snad nedostatek odpovědnosti vůči svým voličům a celé hranické veřejnosti? Domnívám se, že tímto by se měly zabývat politické strany podle politické příslušnosti jednotlivých poslanců. Je zde sice možnost osobní rezignace, ale evidentní nedostatek sebekritičnosti u mnoha poslanců tuto možnost asi vylučuje. Zcela nepochopitelná je skutečnost, že ze 65 poslanců jich 5 odešlo před hlasováním... Nač tam vůbec přišli? (...)

Lumír Fojtík

Přehled, č. 5
10. února 1990

Oč šlo v Hranicích v revoluci

Je na čase si vzpomenout – ještě dřív, než přijde listopad, měsíc prvního výročí loňských revolučních událostí a zároveň měsíc obecních voleb – co jsme vlastně chtěli, když jsme v loňském listopadu stáli v mrazivém větru na náměstí. Co se v těch chladných večerech z tribuny říkalo, říkalo se z hluboké vnitřní potřeby srdcí, která překonávala vlastní strach. Za tím, co se požadovalo, nebyly žádné osobní cíle – vždyť nikdo nevěděl, zda rodící se hnutí nebude krutě potlačeno.

Základním požadavkem bylo odstranění moci jedné strany, reprezentované v Hranicích takovým vedoucím funkcionářem, za kterého se styděli i jeho soudruzi. Jeho projev na náměstí, při němž ho sami odvedli z tribuny, udělal tečku za mocí městského výboru KSČ.

Občané však tehdy na náměstí požadovali víc: především zastavit politiku, která městu působila a hrozila způsobit těžko napravitelné škody. Ať už šlo o výstavbu sedmipodlažních paneláků přímo v centru města, o zpusťošení židovského hřbitova či další otázky, byla tu kritizována politika byrokratů, kteří koncepci rozvoje města stanovili podle příkazů shora a neohlíželi se na skutečné zájmy obce. Občané tehdy správně pocítovali, že politika městské správy podkopávala kořeny kulturní úrovně města, k níž měli tehdejší mocipáni lhostejný nebo nepřátelský vztah, protože sami kulturní potřeby neměli.

Městský národní výbor, doplněný kooptovanými funkcionáři, se snažil v uplynulých měsících alespoň zastavit hrozící devastaci a odvrátit nejhorší škody. Podařilo se mu dosáhnout, že bylo historické jádro Hranic vyhlášeno památkovou zónou, a to není málo. Mnohé z toho, co občané v revolučních dnech požadovali, se dosud nesplnilo. Ani se nemůžeme divit, vidíme-li, jak se snaha byrokratů ponechat vše ve starých kolejích prolíná s lhostejnou netečností části poslaneckého sboru MěstNV.

Změní se situace k lepšímu obecními volbami? Jen tehdy, zvítězí-li v nich lidé, kteří jsou schopni a kteří chtějí dát městu koncepci rozvoje, jaká bude odpovídat přání občanů. Koncepci rozvoje města s kulturní úrovní, za níž se nebudou občané stydět před domácími ani před zahraničními návštěvníky. Jen tehdy, zvítězí-li v nich lidé, kteří chtějí a jsou schopni takovou koncepci navrhnout, hájit a získat pro ni všechny, kdo jsou ochotni pro spolupráci, sami uvážlivě spolupracovat na její realizaci a prosadit ji cílevědomou politickou prací proti jakýmkoliv byrokratům.

Libuše Hrabová

Přehled, č. 31
28. září 1990